

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף עט

אמר רבה בר רב הונא אמר רב השוכר את החמור וכו': השוכר חמור לרכוב עליו, ומת החמור באמצע הדרך. השוכר משלם למשכיר על חצי הדרך, ויש לו על המשכיר רק 'תרעומת', על כך שהוא השכיר לו חמור כחוש.

שאלה: היכי דמי? אי דשכיח וכו': איך מדובר? אם במקום שהחמור נתקע מצויים חמורים להשכרה - מדוע יש לו אפילו תרעומת? ואם לא מצויים שם חמורים להשכרה - וכי הוא צריך לשלם לו שכר על חצי הדרך, הרי הוא נתקע בדרך?

תירוץ: לעולם דלא שכיח לאגורי: מדובר שאין שם חמורים להשכרה באותו המחיר שהוא שכר בהתחלה, אבל יש שם חמורים להשכרה במחיר קצת יותר גבוה. ולכן המשכיר אומר לשוכר 'אם היית רוצה להגיע עד למקום הזה, האם לא היית משלם לי על החמור?' כלומר הרי נהנית בכך שהתקדמת בדרך, ועליך לשלם לי בלי להוריד לי מהמחיר, למרות שתשלם יותר יקר על המשך הדרך. (מכיון שהחמור מת באונס. -תוס').

שאלה: היכי דמי אי דאמר ליה וכו': ועדיין איך מדובר? אם המשכיר סיכם עם השוכר שיתן לו 'חמור' סתם - הרי המשכיר חייב להעמיד לו חמור אחר, בגלל שהוא התחייב לספק לו חמור לכל הדרך. ואם הוא סיכם איתו על 'חמור זה' כלומר שיתן לו חמור מסוים - אמנם כשמת החמור הוא פטור מלתת לו חמור אחר, אך עדיין אם יש בשווי של הנבילה אפשרות לקנות חמור אחר, מדוע שהשוכר לא ימכור את הנבילה ויקנה חמור אחר? שהרי המשכיר שיעבד לו את החמור הזה לדרך, ואם כן גם הנבילה שלו משועבדת לכך.

תירוץ: לא צריכא בשאין בדמיה ליקח: מדובר שאין הנבילה שווה מספיק בשביל לקנות בה חמור אחר.

קושיא: אם יש בדמיה לשכור ישכור: ועדיין מדוע השוכר לא מוכר את הנבילה ושוכר בדמיה חמור אחר להמשך הדרך?

תירוץ: **רב לטעמיה:** רב לשיטתו שלא מכלים את הקרן'. כלומר אם השוכר ימכור את הנבילה וישכור בה חמור אחר, לא ישאר למשכיר אפילו את ה'קרן' של החמור שלו, וזאת לא עושים. (ומה שכתוב במשנתנו שאם מת החמור חייב להעמיד לו חמור אחר, מדובר שהחמור מת בבית הבעלים, שאז הבעלים מוכר את הנבילה ומוסיף כסף וקונה חמור אחר, ואם כן הקרן נשארת לו. אבל כאן לא ישאר לו כלום מהחמור).

וכמו שלמדנו שנחלקו בזה רב ושמואל - **זאתמר וכו'.**

מיתבי יבש האילן: הממשכן את האילן שלו עבור הלוואה באופן של 'משכנתא דסורא'. דהיינו המלווה אוכל את הפירות של האילן, ומקזזים ללווה את החוב בכל שנה כתשלום על אכילת הפירות (במחיר מוזל). בנוסף, הסיכום הוא שלאחר מספר שנים של אכילת הפירות, האילן יחזור ללווה והחוב יסולק לגמרי.

אם באמצע שנות ההלוואה התייבש האילן או שנקצץ - גם המלווה וגם הלווה אסורים להשתמש בעצים שנשארו מהאילן לשריפה. המלווה אסור - כי הוא מכלה את הקרן של הלווה, והלווה אסור - כי הוא מכלה את הקרן המשועבדת לפירות של המלווה. אלא מוכרים את העצים וקונים שדה והמלווה אוכל את פירותיה.

סיכום הקושיא: **והא הכא כיון דכי מטי יובל וכו':** והרי כאשר קונים שדה בכסף, לאחר כמה שנים כשיגיע היובל היא תחזור בחזרה לבעליה, ואם כן נמצא שוב שהקרן של הלווה (= האילן שנהפך לשדה) מתכלה!

תירוץ: **הכא במאי עסקינן דזבין ליה לשיתין שנין:** מדובר שקונים את השדה לשישים שנה שאז היא לא חוזרת ביובל. וכמו שאמר רב חסדא וכו'.

מי שאין שם יובל נצמתת וכו': כלומר הפסוק אומר שאם לא היה דין של 'יובל', היתה הארץ נמכרת לעולם, ולכן יש יובל, כדי שהיא לא תימכר לצמיתות. מכאן אנו לומדים שדוקא קרקע שנמכרת לזמן בלתי מוגבל, יש עליה דין שהיא יוצאת ביובל. אבל אם היא נמכרת לסך שנים ידוע, כגון לשישים שנה, היא לא יוצאת ביובל אלא בסוף השישים שנה.

קושיא: **סוף סוף לכי מטו שיתין שנין קא הדרא ארעא למרה וקא כליא קרנא:** הרי בסוף השישים שנה השדה תחזור לבעליה ותתכלה הקרן של הלווה.

תירוץ: **אלא הכא במאי עסקינן בזמן שאין היובל נוהג:** מדובר בזמן שאין היובל נוהג, וממילא השדה תישאר אצל הלווה ולא תתכלה.

ה"נ מסתבא: והגמרא אומרת שכך מסתבר לומר. כי אם מדובר בזמן שהיובל נהג ואין בעיה לכלות את הקרן, מדוע המלווה צריך למכור את העצים ולקנות שדה? שיקח את העצים וישרוף אותם!

דחיה: אי משום הא לא קשיא וכו': אין ראייה. כי בכל אופן עדיף לקנות שדה, משום שיתכן ויגמרו שנות אכילת המשכון לפני היובל, ותחזור השדה ללווה והוא יהנה ממנה עד היובל. וכן יתכן שהלווה ישיג את הכסף ויפרע את חובו, ויקבל את השדה כמה שנים לפני היובל ויהנה ממנה עד היובל. אבל אם הוא ישרוף את העצים יפסיד הלווה.

*

ת"ר השוכר את הספינה וטבעה: השוכר ספינה ובאמצע הדרך היא טבעה. הגמרא לקמן תבאר ש'התובע ידו על התחתונה', ולכן אם נתן השוכר את דמי השכירות למשכיר הוא לא נוטל את כספו בחזרה, ואם הוא עדיין לא שילם, שלא ישלם.

קושיא: היכי דמי: איך מדובר? אם המשכיר סיכם עם המוכר שישכיר לו 'ספינה זו' דוקא, והשוכר סיכם איתו שיוביל איתה 'יין סתם' בלי לציין יין מסויים - מדוע אם השוכר שילם את הכסף הוא לא מקבל את כספו בחזרה? הרי הוא יכול לטעון למשכיר 'תן לי ספינה כי אני רוצה להוביל בה יין אחר'. ואם כן המשכיר הוא זה שמעכב את השלמת השכירות, ולכן עליו להחזיר לשוכר את כספו.

אלא בספינה סתם ויין זה: ואם מדובר שסיכם איתו על 'ספינה סתם' ועל 'יין זה' כלומר יין מסויים - מדוע אם השוכר לא שילם הוא פטור מלשלם? והרי המשכיר יכול לטעון לו 'תביא את היין ההוא ואני אתן לך ספינה'. ומכיון שהיין טבע במצולות והוא לא יכול להביא אותו, המשכיר פטור מלתת לו ספינה אחרת, והשוכר חייב לשלם לו את כל השכירות, כי הוא זה שמעכב את השלמת השכירות.

תירוץ: אמר רב פפא: מדובר שסוכם על 'ספינה זו ויין זה', ואם כן שניהם מעכבים את השלמת ההשכרה. ולכן יד התובע על התחתונה, כי העומד כנגדו טוען לו 'אני לא מעכב את ההשכרה אלא אתה מעכב אותה בגלל שאתה לא מביא את החלק שלך (היין המסויים או הספינה המסוימת).

אבל אם סיכמו על 'ספינה סתם ויין סתם' - חולקים את התשלום, דהיינו השוכר ישלם חצי מהכסף (ואם שילם הכל, יקבל בחזרה חצי מהכסף). בגלל ששניהם

יכולים להשלים את ההשכרה ושניהם לא מעוניינים בכך. (אמנם אם האחד מביא את החלקו והשני לא מביא, מי שהביא יקבל את כל הכסף והשני יפסיד. מגיד משנה)

*

ת"ר השוכר את הספינה ופרקה לה: ובאמצע הדרך הוא פרק את משאותיו וירד מהספינה. עליו לשלם לבעל הספינה חצי מהשכר, ויש לבעל הספינה עליו רק תרעומת.

קושיא: היכי דמי: איך מדובר? אם בעל הספינה מוצא אנשים אחרים שישכרו את הספינה שלו עד סוף הדרך - מדוע יש לו בכלל תרעומת על השוכר הראשון? ואם הוא לא מוצא אנשים אחרים - על הראשון לשלם את כל הכסף ולא רק חצי!

תירוץ: לעולם דקא משכח לאגורה: מדובר שהוא מוצא נוסעים להמשך הדרך, ויש לו תרעומת בגלל 'רפסתא דספינתא'. כלומר כאשר מוציאים את החבילות מהספינה או כשמכניסים אותם אליה, הספינה מתרועעת ומתקלקלת.

קושיא: אי הכי טענתא מעלייתא הוא וממונא אית ליה גביה: אם כן זו טענה מעולה, ועל הראשון לשלם כסף על כך!

תירוץ: אלא מאי פרקה: אלא 'פרקה' הכוונה שהוא הוסיף חבילות. כלומר מדובר שבאמצע הדרך הוא הוסיף חבילות שהיו במקום ההוא, והוא מוסיף תשלום על החבילות הללו. כי הסיכום היה שהוא משלם לפי מספר החבילות שהוא מכניס לספינה. (ולכן משלם עליהם חצי מהסכום, כי הוא מוביל אותם רק חצי מהדרך).

שאלה: אלא מאי תרעומת: אם כן מדוע יש לבעל הספינה תרעומת עליו? **תשובה: משום שינוי דעתא:** בעל הספינה היה סבור שההפלגה תהיה מהירה יותר, ועכשיו הוא הוצרך להמתין עד שהנוסע יעלה את החביות הנוספות לספינה.

אי נמי לאשלא יתירא: ככל שהספינה כבד יותר היא צריכה לשוט במים עמוקים יותר, וממילא כשהיא עוגנת היא צריכה חבלים ארוכים יותר כדי לקשור את עצמה לנמל. ולכן בעל הספינה טוען 'לא ידעתי שאצטרך חבלים ארוכים יותר, ועכשיו אני צריך לקנות כאן חבלים ארוכים במחיר יקר'.

*

תנו רבנן השוכר את החמור לרכוב עליה, שוכר מניח וכו': השוכר (= הרוכב) יכול להניח על החמור את כסותו, ולגנותו (= בקבוק מים עשוי מעור) ואת המזונות של כל הדרך. אבל אם רוצה להניח יותר, ה'חמר' (= המוליך את החמור) יכול לעכב עליו. וה'חמר' מניח על החמור שעורים ותבן למזון החמור, וכן את מזונותיו של החמר לאותו היום בלבד. ואם רוצה להניח יותר מזה, השוכר מעכב עליו.

היכי דמי: איך מדובר? כלומר מדוע הרוכב יכול להניח מזונות לכל הדרך, ואילו החמר יכול להניח רק לאותו היום? הרי אם מצויים מזונות לקנייה בדרך - אם כן גם החמר יוכל לעכב על הרוכב לקחת מזונות רק לאותו היום. ואם לא מצויים מזונות לקנייה בהמשך - אם כן גם הרוכב לא יוכל לעכב על החמר לקחת מזונות לכל הדרך!

תירוצ: **אמר רב פפא:** מדובר שניתן לקנות מזונות בכל לילה בהגיעם למלון, אלא שצריך לטרוח ולחפש באותה העיר מי מוכר מזונות. ולכן החמר שדרכו לטרוח ולקנות, עליו לעשות כן בכל לילה, אבל השוכר שאין דרכו לטרוח ולקנות יכול להביא איתו את המזונות לכל הדרך.

*

ת"ר השוכר את החמור לרכוב עליה איש: השוכר חמור בכדי שירכב עליו איש, אסור לו לתת לאשה לרכב עליו (בגלל שאשה כבדה יתר מאיש. סמ"ע). אבל אם שכר אותו בכדי שתרכב עליו אשה, יכול לרכב עליו איש.

ואשה בין גדולה ובין קטנה אפילו מעוברת ואפילו מניקה: ואם שכר בכדי שתרכב עליו אשה, יכול להרכיב עליו כל אשה ואין הבדל בין קטנה לגדולה או מעוברת או מניקה עם בנה.

קושיא: **השתא מניקה אמרת מעוברת מיבעיא:** אם למניקה עם בנה שהיא כבדה יותר ממעוברת מותר לרכב, מדוע יש צורך לומר שגם למעוברת מותר?

תירוצ: **אמר רב פפא מעוברת והיא מניקה קאמר:** הכוונה לאשה אחת שהיא גם מעוברת וגם מניקה את בנה.

אמר אביי שמע מינה ביניתא אכרסה תקלה: מדברים אלו, שאשה מעוברת כבדה יותר מאשה שאינה מעוברת, אנו לומדים שכובד המשקל הוא לפי הכרס. ולכן גם דג הנמכר לפי משקל, כפי כריסו כך כובדו. והנפקא מינה למי שקונה דג בשוק לפי

משקל, שיבקש מהמוכר שיוציא קודם כל את המעיים של הדג ואחר כך ישקול אותו, כי הכובד של הדג נמצא בכרס והוא ישלם הרבה כסף על המעיים שאינם ראויים לאכילה.

דף פ

משנה: השוכר את הפרה לחרוש: השוכר פרה עם כלי המחרישה, אם הוא סיכם עם המשכיר שהוא שוכר אותה כדי לחרוש בהר והלך וחרש איתה בבקעה, ונשבר 'הקנקן' = כלי המחרישה (היתד מעץ שמחובר לו ברזל), השוכר פטור. בגלל שקרקע הבקעה רכה יותר מקרקע ההר, והקנקן לא נשבר בגללו. אבל אם הוא שכר אותה לחרוש בבקעה והלך וחרש בהר ונשבר הקנקן, חייב לשלם. בגלל שקרקע ההר הקשה שברה את הקנקן והוא אשם בכך.

לדוש בקטנית: השוכר פרה בכדי לדוש קטניות והלך ודש איתה תבואה, והפרה החליקה וניזוקה, השוכר פטור. בגלל שהקטנית מחליקה יותר מהתבואה, ואם כן הפרה לא החליקה בגללו. אבל אם שכר אותה בכדי לדוש תבואה והלך ודש קטנית, והחליקה הפרה, חייב. כי היא החליקה בגללו.